

Pengaruh *gerrymandering* terhadap pola pengundian di Kawasan Dewan Undangan Negeri (DUN) Kajang dan Bangi, Malaysia

Junaidi Awang Besar¹, Mohd Fuad Mat Jali¹, Rosmadi Fauzi², Amer Saifude Ghazali²

¹Pusat Pengajian Sosial, Pembangunan dan Persekitaran, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia,
²Jabatan Geografi, Fakulti Sastera dan Sains Sosial, Universiti Malaya

Correspondence: Junaidi Awang Besar (email: jab@ukm.my)

Abstrak

Persempadanan sesuatu Bahagian Pilihan Raya di Malaysia dilakukan oleh Suruhanjaya Pilihan Raya (SPR). Hal ini termaktub dalam Perlembagaan Persekutuan dan perlu dilakukan setiap 10 tahun sekali berlandaskan kepada keadaan geografi sesuatu kawasan, tahap pembangunan, demografi, kemudahan asas dan komunikasi serta kemampuan Kerajaan (Negeri dan Persekutuan) untuk menampung kos yang terlibat dengan penambahan kerusi DUN. Namun amalan tersebut boleh memberi kelebihan kepada pemerintah sekiranya wujud *gerrymandering*. Justeru itu dalam artikel ini, kawasan pilihan raya Dewan Undangan Negeri (DUN) Kajang dan Bangi dipilih sebagai kes kajian untuk memeriksa pengaruh *gerrymandering* 2003 terhadap pola pengundian khususnya dalam Pilihan Raya Umum (PRU) 2004 dan PRU 2008. Berdasarkan data keputusan pilihan raya yang dikeluarkan oleh SPR didapati bahawa persempadanan semula kawasan pilihan raya 2003 memang memberi kesan kepada keputusan PRU 2004 iaitu memberi kelebihan kepada parti pemerintah. Namun pada PRU 2008 calon PAS dan PKR telah memenangi masing-masing kerusi DUN Bangi dan Kajang kerana terkesan oleh pelbagai isu nasional dan krisis kepemimpinan BN. Impak *gerrymandering* persempadanan semula kawasan pilihan raya terhadap keputusan pilihan raya yang menyebelahi pemerintah umumnya hanya bersifat sementara sahaja.

Katakunci: bilangan pengundi, Dewan Undangan Negeri, kaum, persempadanan, pilihan raya, pola pengundian

Influence of *gerrymandering* on voting patterns in the Constituency Legislative Assembly Area of Kajang and Bangi, Malaysia

Abstract

Delineation of electoral boundary in Malaysia is carried out by the Election Commission (EC). It is enshrined in the Federal Constitution and the exercise is carried out for every 10 years base on geographical characteristics of the area, the level of development, demography, basic facilities and communications and the affordability of the Government (State and Federal) to bear the costs involved with additional seats. However, such exercises may benefit the ruling party if there exist a phenomenon known as *gerrymandering*. Therefore in this article, the State Legislative Assembly Areas of Kajang and Bangi were selected to provide the case study by examining the influence of *gerrymandering* of 2003 on the voting patterns particularly in the 2004 and 2008 General Elections. Based on report obtainable from the Election Commission the study found that the *gerrymandering* of the 2003 have influenced the voting patterns in the 2004 general election in favour of the ruling party but the influence could not be extended to the 2008 General Election as national issues and BN's leadership crisis had been more influential. Generally it can be said that the impact of *gerrymandering* on the election result that favour the ruling party is not permanent in nature.

Keywords: delineation of electoral boundary, elections, ethnic, number of voters, State Assembly Legislative, voting patterns

Pengenalan

Sempadan dan ruang poligon membentuk peta (map) sesuatu kawasan atau wilayah. Sempadan merujuk kepada pembentukan garisan pemisahan kuasa pentadbiran dan pemetaan sesuatu kawasan (Glassner, 1993) Sempadan merujuk kepada pemisahan dan pembahagian untuk memudahkan pentadbiran, proses perekonomian dan sosialisasi manusia. Sempadan mempunyai dua keadaan iaitu sempadan semula jadi seperti gunung, bukit, sungai, tasik dan lautan; dan sempadan buatan iaitu garisan latitud (jalan raya, lorong, tiang elektrik dan sebagainya) dan kebudayaan (bahasa, agama, etnik dan sebagainya). Pengertian ruang (space) pula berasal dari bahasa Latin iaitu *spatium* yang bererti ruangan atau luas (extent), manakala dalam bahasa Yunani pula, ruang membawa maksud tempat (*topos*) atau lokasi (*choros*) yang memiliki ekspresi kualiti tiga dimensi. Perbahasan tentang ruang seperti di atas lebih berunsur falsafah. Ruang dalam kajian ini merujuk kepada perspektif fenomenologi, menekankan aspek fenomena yang wujud di atas muka bumi yang berkaitan dengan manusia. Di sini, idea tentang ruang dapat diertikan sebagai kewujudan manusia tentang keberadaannya di dunia. Dalam konteks geografi pilihan raya, kajian yang terdahulu telah membuktikan bahawa elemen ruangan yang berasaskan kepada jarak mempunyai pertalian yang kuat dengan interaksi sosial para pengundi dan seterusnya memberi kesan kepada tingkah laku pengundian (Johnston, 1972). Ruang juga merujuk kepada sifat atau fenomena yang dibahagikan dalam sesuatu lingkungan, kawasan atau sempadan. Elemen ruang seperti perletakan, lokasi, kejiranan dan jarak dilihat mempengaruhi tingkah laku dan pembuatan keputusan. Manusia akan berinteraksi dengan siapa atau di mana berasaskan kepada lokasi dan kejiranan di mana mereka berada. Elemen ruang adalah bahagian penting yang terkandung dalam geografi politik khususnya dalam kajian pilihan raya (Rosmadi Fauzi et al. 2011). Paduan antara sempadan dan ruang/tempat menghasilkan peta sesuatu kawasan yang digunakan oleh pihak-pihak berautoriti untuk memudahkan kerja-kerja pentadbiran mengikut bidang kuasa yang telah ditetapkan. Dalam konteks Persempadanan Bahagian Pilihan Raya di Malaysia, Suruhanjaya Pilihan Raya (SPR) diberikan kepercayaan untuk menjalankan ulangkaji persempadanan semula bahagian pilihan raya seperti mana yang telah termaktub dalam Perlembagaan Persekutuan. Namun demikian, setelah persempadanan semula diluluskan, terdapat unsur-unsur yang dilihat memberi kelebihan kepada pemerintah yang dikenali sebagai *gerrymandering*. Oleh itu, artikel ini akan membahaskan impak persempadanan semula bahagian pilihan raya 2003 dan pola pengundian di kawasan Dewan Undangan Negeri (DUN) Kajang dan Bangi pada Pilihan Raya Umum (PRU) Malaysia 1995-2008.

Pilihan Raya dan persempadanan Bahagian Pilihan Raya di Malaysia

Geografi pilihan raya adalah kajian tentang aspek keruangan organisasi manusia dan keputusan pilihan raya. Subjek kajian yang utama adalah manusia dan interaksinya dengan proses pengundian termasuk keputusan pilihan raya (Amer Saifude Ghazali, 2009: 1). Di Malaysia, pilihan raya umum negara perlu dijalankan setiap lima tahun namun kebiasaannya ia berlangsung setahun lebih awal daripada tempoh lima tahun tersebut. Ini adalah jarak masa yang paling sesuai untuk pemerintah menjalankan program-program pembangunannya kerana tidak terlalu lama dan tidak terlalu singkat. Di bawah perkara 113 Perlembagaan Malaysia, pilihan raya diuruskan oleh satu badan khas yang telah dilantik oleh Yang Dipertuan Agong setelah berbincang dengan Majlis Raja-Raja, badan ini dinamakan Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia (SPR) (Salleh Buang, 1997). Antara tugas SPR termasuklah melakukan kajian persempadanan semula kawasan pilihan raya iaitu satu tugas yang perlu dilakukan setiap 10 tahun sekali. Kajian tersebut perlu dilakukan untuk menyusun dan menentukan semula kawasan-kawasan yang akan terlibat dalam pilihan raya akan datang. Dalam sistem pilihan raya di negara ini, setiap negeri dibahagikan kepada beberapa kawasan pilihan raya sama ada di peringkat Dewan Rakyat (Parlimen) atau Dewan Undangan Negeri yang akan diwakili oleh seorang atau beberapa orang wakil rakyat. Malaysia yang merupakan negara bekas tanah jajahan British dan seperti negara Komanwel yang lain, mewarisi pemerintahan yang berdasarkan kepada sistem kerajaan berparlimen negara England (Wan Junaidi

Tuanku Jaafar, 2010). Di Malaysia, menurut sistem pilihan raya tersebut, tiap-tiap satu kawasan pilihan raya Dewan Rakyat akan diwakili oleh seorang wakil rakyat sahaja (Perkara 116(2) Perlembagaan Persekutuan) (Sothi Rachagan, 1993). Oleh itu bilangan kawasan pilihan raya Parlimen adalah sama dengan bilangan anggota Dewan Rakyat begitu juga dengan bilangan Dewan Undangan Negeri. Besar atau kecilnya kawasan pilihan raya dan cara persempadannya ditentukan oleh perlembagaan (Perlembagaan Persekutuan, 2007) seperti yang boleh dilihat dalam Jadual 13 Perlembagaan Persekutuan.

Secara lebih terperinci, setiap negeri dibahagikan kepada empat struktur kawasan (Bahagian Pilihan Raya). Kawasan yang terbesar ialah Parlimen (P); sebuah kawasan Parlimen lazimnya mempunyai dua atau tiga kawasan yang lebih kecil disebut sebagai Dewan Undangan Negeri (DUN); kemudian kawasan DUN dipecahkan lagi kepada Daerah Mengundi (DM); dan unit kawasan pilihan raya yang terkecil ialah Lokaliti/Tempat Kediaman (L). Keempat-empat peringkat bahagian/kawasan persempadanan tersebut ditentukan oleh Suruhanjaya Pilihan Raya (SPR) melalui kajian semula persempadanan setiap 10 tahun. Kawasan/bahagian pilihan raya Parlimen dan DUN diwujudkan untuk memilih wakil rakyat di peringkat masing-masing; manakala Daerah Mengundi (DM) diwujudkan untuk memudahkan urusan pembahagian pemilih/pengundi untuk penetapan Pusat Pembuangan Undi; dan Lokaliti/Tempat Kediaman pula dibentuk untuk mengenal pasti kedudukan tempat kediaman pemilih antara satu kawasan dengan satu kawasan yang lain.

Persempadanan Bahagian Parlimen dan Dewan Undangan Negeri/DUN Malaysia dilakukan oleh Suruhanjaya Pilihan Raya berlandaskan kepada rasionaliti jumlah pemilih, keluasan, sempadan kawasan dan tahap ketersampaian wakil rakyat (ahli Parlimen/ahli Dewan Undangan Negeri) untuk berhubung dan berkhidmat kepada pengundi dengan mengambil kira pandangan awam melalui pameran, rayuan dan siasatan tempatan terhadap draf cadangan persempadanan semula bahagian pilihan raya berdasarkan keadaan peta dan senarai daerah mengundi beserta jumlah pemilih mengikut tempoh masa yang ditetapkan. Hal ini untuk memastikan semua warga negara yang layak diberi peluang dan kemudahan untuk melaksanakan tanggungjawab sebagai pengundi secara sistematik dan teratur bagi pilihan raya yang bebas, adil dan demokratik (Suruhanjaya Pilihan Raya, 2003). Dalam sejarah pilihan raya di Malaysia proses persempadanan dan persempadanan semula telah dilakukan sebanyak enam kali iaitu pada tahun 1958, 1966, 1974, 1983, 1992 dan 2003. Persempadanan kawasan pilihan raya ini amat penting kerana selain menentukan kawasan yang perlu ada dalam pilihan raya ia juga bertujuan untuk memastikan tidak berlakunya ketidakseimbangan dalam sesuatu kawasan sehingga menyulitkan pentadbiran kerana setiap hari pertambahan penduduk akan terus berlaku terutama di kawasan bandar akibat daripada proses migrasi.

Konsep gerrymandering

Konsep ini diasaskan oleh Elbridge Gerry (1744-1814) seorang gabenor di negeri Massachusetts, Amerika Syarikat pada tahun 1812. Semasa pemerintahan beliau di wilayah itu pada tahun 1810-1812 beliau telah meluluskan satu dasar undang-undang berkaitan dengan persempadanan kawasan pilihan raya di wilayahnya yang memberi kelebihan kepada partinya iaitu parti Republikan. Walaupun tindakan beliau mengubah atau memanipulasi kawasan ini telah menimbulkan masalah kepada politik setempat namun ia telah menyebabkan Parti Republikan menang di wilayah tersebut. Tindakan persempadanan yang memihak itu digelar 'Gerrymander' oleh seorang ahli parti politik pembangkang. Tindakan beliau ini juga dikenali sebagai 'Salamender' kerana perubahan yang beliau lakukan di wilayah itu telah menyebabkan peta kawasan tergambar seolah-olah bentuk seekor binatang kuno yang dipanggil 'Salamender'. Hasil tindakan beliau ini telah menimbulkan satu konsep iaitu yang dikenali konsep 'Gerrymandering'. Konsep ini ialah satu konsep yang menerangkan tindakan memanipulasi atau tindakan secara sengaja pihak yang mempunyai kuasa politik dalam sesuatu wilayah negeri atau tempat dalam penyusunan dan pengaturan semula kawasan-kawasan pentadbirannya bagi mempengaruhi keputusan pilihan raya yang akan datang. Tindakan ini adalah bertujuan untuk mengurangkan undi parti pembangkang sama ada dalam satu kawasan kecil ataupun kawasan yang berhampiran (Grofman, 1990). Selain itu tindakan ini akan membolehkan parti pemerintah mendapat lebih banyak undi dalam pilihan raya berbanding parti

pembangkang. Walaupun tindakan ini sepatutnya tidak dilakukan tetapi demi mengekalkan kuasa sebagai pemerintah, *gerrymandering* lazimnya dianggap suatu peluang yang tidak wajar disia-siakan.

Kajian literatur

Menurut kajian yang dilakukan oleh Ismail Kassim (1979), terdapat hubungan rapat antara proses persempadanan kawasan pilihan raya dengan kekuatan parti politik Melayu. Ini kerana di Malaysia, masyarakat Melayu merupakan golongan yang paling ramai dan masih ramai yang tinggal di luar bandar. Oleh itu parti pemerintah yang berkuasa sering mengambil kesempatan untuk melakukan pemecahan kawasan bagi menjaga kepentingan orang Melayu dan juga kepentingan parti mereka. Milne dan Mauzi (1982) menyatakan bahawa UMNO sebagai parti pemerintah telah menggunakan kuasa yang dimilikinya bagi menegakkan pengaruh politik kumpulan bukan Melayu yang diwakilinya. Usaha ini dikatakan bermula pada tahun 1969 iaitu selepas tragedi 13 Mei yang telah menyebabkan Malaysia berada di dalam keadaan darurat dan negara diperintah oleh MAGERAN (Majlis Gerakan Negara). Dalam menegakkan pengaruh politik kumpulan bukan Melayu parti ini telah menggunakan beberapa cara iaitu pertama melalui pembentukan kerjasama antara kaum dan yang kedua ialah melalui “muslihat” iaitu melalui pengubahan sempadan kawasan pilihan raya atau sempadan politik, yang dikatakan mengubah sempadan pilihan raya ini ialah seperti membahagikan atau memecahkan kawasan yang dirasakan atau dilihat mampu untuk dikuasai oleh pihak pembangkang (orang bukan Melayu dan parti pembangkang). Lim (2003) dalam kajiannya mengenai kaitan antara persempadanan kawasan pilihan raya dengan pengukuhan kuasa UMNO telah mendapati sepanjang proses persempadanan yang telah dilakukan ianya tetap memberi keuntungan kepada parti UMNO di mana perwakilan parti ini di dalam Parlimen sentiasa melebihi 2/3. Walaupun dalam pilihan raya 1999 peratus sokongan terhadap parti ini sedikit menurun namun UMNO masih lagi menjadi *super power* kerana keterikatannya dengan Barisan Nasional. Sebahagian daripada kemenangan Barisan Nasional diraih melalui proses persempadanan semula kawasan pilihan raya.

Toh Kin Won (2003) yang telah membuat kajian tentang perubahan corak pengundian di kawasan Machang Bubuk antara tahun 1995 dan tahun 1999 dalam hubungannya dengan persempadanan semula kawasan pilihan raya. Beliau mendapati bahawa pada tahun 1995 corak pengundian adalah lebih berpihak kepada GERAKAN. Walaupun dalam tahun tersebut DAP telah mendapat 33 peratus undian, namun GERAKAN masih memegang kuasa di sini kerana mendapat sokongan yang kuat daripada penduduk Melayu yang menjadi majoriti penduduk kawasan ini. Ini berlaku kerana ada kesan persempadanan semula yang dengannya memungkinkan lebih banyak pengundi Melayu penyokong Barisan Nasional. Namun pada tahun 1999 corak pengundi Melayu di kawasan ini telah berubah di mana parti GERAKAN telah mendapat persaingan sengit daripada PKR, walaupun undian orang Melayu kepada parti GERAKAN semakin berkurang namun parti tersebut masih mendapat sokongan daripada kumpulan etnik lain untuk memenangi pilihan raya tersebut.

Banyak lagi bukti yang boleh diketengahkan untuk membuktikan wujudnya hubungan antara *gerrymandering* dengan keputusan pilihan raya di Malaysia. Ong Kian Ming (2005) dalam kajiannya tentang persempadanan semula bahagian pilihan raya di Kedah secara jelas mendapati bahawa *gerrymandering* memang berlaku. Persempadanan semula bahagian pilihan raya di negeri Kedah tidak mengikut prinsip persempadanan yang mengambil kira sempadan pentadbiran pejabat tanah negeri, keseimbangan populasi dan nisbah pengundi antara bandar dan luar bandar. Ini terbukti apabila berlaku kemasukan DUN Gurun yang mempunyai pengundi yang beretnik campuran (asalnya dalam Parlimen Merbok yang dengan selesa dimenangi BN dengan majoriti 5,233 undi dalam PRU 1999) ke dalam Parlimen Yan (dikenali sebagai Jerai selepas persempadanan 2003, yang dimenangi PAS dengan majoriti kecil iaitu 182 undi dalam PRU 1999); juga kemasukan DUN Derga yang mempunyai pengundi majoriti etnik Cina (asalnya dalam Parlimen Alor Setar, BN menang besar dengan majoriti 5,456 undi dalam PRU 1999) ke dalam Parlimen Pokok Sena (PAS menang dengan majoriti agak kecil iaitu 3,637 undi).

Persempadanan semula tersebut didapati menguntungkan dan seterusnya dijangka dapat memenangkan parti pemerintah (BN) pada pilihan raya umum akan datang.

Metodologi dan kawasan kajian

Data kajian ini diperolehi daripada dua sumber utama iaitu sumber primer dan sekunder. Data primer diperolehi melalui pemerhatian di lapangan dan temu bual bersemuka dengan responden di kawasan kajian untuk melihat perubahan landskap budaya politik, persepsi terhadap impak persempadanan semula bahagian pilihan raya serta pola pengundi dan keadaan fizikal ruang atau kawasan yang relevan. Sumber sekunder diperolehi melalui kaedah kepustakaan khususnya data tentang pilihan raya di kawasan kajian. Dalam artikel ini, kawasan DUN Kajang dan Bangi dipilih sebagai kes bagi melihat pengaruh *gerrymandering* dalam Persempadanan Bahagian Pilihan Raya. Kedua-dua kawasan ini pada asalnya ialah satu kawasan yang terletak dalam DUN yang sama iaitu DUN Kajang, namun pada tahun 2002 iaitu pada tahun asas persempadanan semula bahagian pilihan raya kawasan DUN Kajang telah dibahagikan kepada dua, iaitu DUN Kajang dan DUN Bangi.

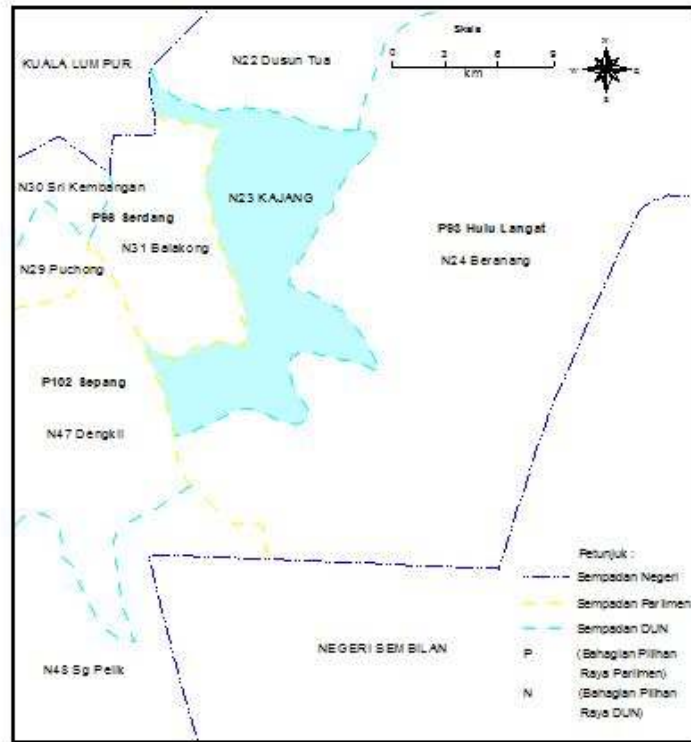
Kawasan DUN Kajang (N. 25) sebelum persempadanan semula iaitu pada 1994 berkeluasan 85 km persegi dengan 23,634 orang pemilih (1994) (Suruhanjaya Pilihan Raya, 1994). Namun selepas persempadanan semula bahagian pilihan raya 2003, saiz DUN tersebut mengecil kepada 39.56 km persegi dengan 25,419 orang pemilih (2003). DUN Kajang terletak di dalam kawasan Parlimen Hulu Langat yang juga mengandungi DUN Semenyih dan DUN Dusun Tua (Rujuk Rajah 1). Dari segi geografi, DUN Kajang terletak di Garisan Lintang 98° Utara, dan Garisan Bujur 101.77° Timur dan boleh dihubungi melalui jalan raya dan jalan kereta api. Pada persempadanan kawasan pilihan raya tahun 1994, kawasan DUN Kajang masih kekal dalam kawasan Parlimen Hulu Langat. Pada dasarnya persempadanan semula bahagian pilihan raya 1994 bertujuan bagi memudahkan urusan pembuangan undi iaitu dengan mewujudkan pusat-pusat (lokaliti) mengundi baru. Dalam hal tersebut, daerah mengundi Bandar Baru Bangi telah dipecahkan lagi kepada daerah mengundi Seksyen 1 & 2 Bandar Baru Bangi (BBB); Seksyen 3, 4 dan 5 Bandar Baru Bangi; dan Seksyen 6 Bandar Baru Bangi. Hasilnya, DUN Kajang meliputi daerah mengundi Cheras Utara, Sungai Sekamat, Taman Mesra, Sungai Kantan, Taman Kajang Baharu, Kajang, Reko, Sungai Tangkas, Kampung Baharu, Seksyen 1 & 2 Bandar Baru Bangi (BBB), Seksyen 3, 4 dan 5 Bandar Baru Bangi dan Seksyen 6 Bandar Baru Bangi.

Pada persempadanan kawasan pilihan raya tahun 2003, kawasan DUN Kajang telah dirombak dan kawasannya telah dibelah dan dibahagikan kepada dua, iaitu sebahaginnnya dimasukkan ke dalam DUN Bangi yang baru manakala yang lainnya kekal dalam DUN Kajang. Antara kawasan yang kekal menjadi kawasan DUN Kajang dan diguna pakai dalam PRU 2004 ialah Cheras Utara, Sungai Sekamat, Saujana Impian (pecahan daerah mengundi Taman Mesra), Taman Mesra, Sungai Kantan, Taman Kajang Baharu, Kajang dan Sungai Chua 1, 2, 3, 4 dan 5 (asalnya dalam DUN Balakong, Serdang. Suruhanjaya Pilihan Raya, 2003). Kemudian dalam PRU 2008, SPR telah mewujudkan beberapa daerah mengundi baru iaitu Bandar Kajang (pecahan daerah mengundi Kajang), Taman Delima (pecahan daerah mengundi Sungai Sekamat), dan Kantan Permai (pecahan daerah mengundi Sungai Kantan). Pada dasarnya Kajang terdiri daripada beberapa petempatan yang didiami majoriti orang Melayu, iaitu Sungai Sekamat, Sungai Kantan; penempatan kaum Cina di Kajang (bandar) dan Sungai Chua 1-5; kawasan taman perumahan yang mempunyai campuran etnik di Taman Mesra, Saujana Impian dan Taman Kajang Baharu; serta mempunyai etnik minoriti iaitu India di Cheras Utara, Taman Kajang Baharu dan Sungai Sekamat. Jumlah pemilih berdaftar (2008) dalam DUN Kajang ialah seramai 29,868 orang dengan 46.6 peratus etnik Melayu, 44.1 peratus Cina dan 8.7 peratus India.

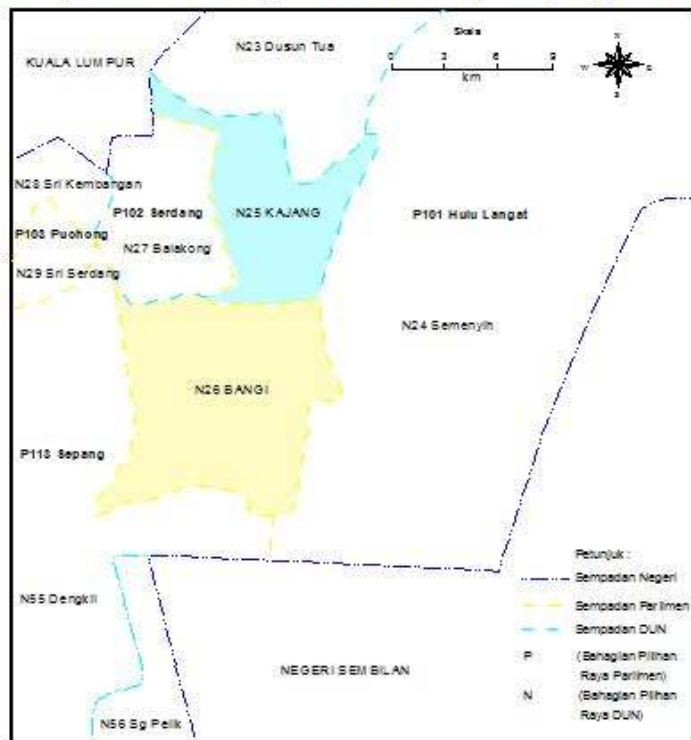
DUN Bangi (N. 26) pula wujud selepas persempadanan semula 2003 melalui pecahan DUN Kajang, Beranang dan Dengkil dengan keluasan 66.64 km persegi dengan 26,341 orang pemilih (2003). Ia terletak dalam kawasan Parlimen Serdang yang turut mengandungi DUN Balakong dan DUN Sri Kembangan (Rujuk Rajah 1).

DUN Bangi merupakan salah sebuah kawasan di negeri Selangor yang mempunyai jumlah penduduk yang ramai, ini adalah kerana kawasan ini sedang pesat membangun sebagai sebuah kawasan perindustrian yang banyak memberikan peluang pekerjaan kepada ramai penduduk Malaysia. DUN Bangi terletak lebih kurang 30 kilometer dari Kuala Lumpur dan kawasan ini sering menjadi pilihan untuk tempat tinggal bagi mereka yang bekerja di Kuala Lumpur. Antara kawasan-kawasan yang membentuk DUN Bangi bagi PRU 2004 ialah Sungai Tangkas, Reko, Sungai Ramal Luar, Sungai Ramal Dalam, Bangi, Seksyen 3,4 dan 5 Bandar Baru Bangi (BBB), Seksyen 1 dan 2 Bandar Baru Bangi dan Seksyen 6 Bandar Baru Bangi (Suruhanjaya Pilihan Raya, 2003). Seterusnya bagi PRU 2008, hasil belah bahagian daerah mengundi oleh SPR telah mewujudkan beberapa daerah mengundi baru iaitu Taman Bukit Mewah (pecahan daerah mengundi Sungai Tangkas), Taman Jasmin (pecahan daerah mengundi Sungai Tangkas), Taman Kajang Utama (pecahan daerah mengundi Sungai Tangkas), Reko Utara (pecahan daerah mengundi Reko), Reko Selatan (pecahan daerah mengundi Reko), Seksyen 1 BBB (pecahan daerah mengundi Seksyen 1 & 2 BBB), Seksyen 2 BBB (pecahan daerah mengundi Seksyen 1 & 2 BBB), Seksyen 3 BBB (pecahan daerah mengundi Seksyen 3, 4 & 5 BBB), Seksyen 4 (pecahan daerah mengundi Seksyen 3, 4 & 5 BBB), Seksyen 5 (pecahan daerah mengundi Seksyen 3, 4 & 5 BBB), Taman Kajang (pecahan daerah mengundi Seksyen 6 BBB), Bandar Mahkota (pecahan daerah mengundi Bangi) dan UKM (pecahan daerah mengundi Seksyen 1&2 BBB). Kawasan ini ialah satu kawasan penempatan yang mana majoriti penduduknya ialah orang Melayu iaitu di Sungai Ramal Luar, Sungai Ramal Dalam, Seksyen 3,4 dan 5 Bandar Baru Bangi, Seksyen 1 dan 2 Bandar Baru Bangi dan Seksyen 6 Bandar Baru Bangi namun bermajoriti etnik Cina di Reko dan kawasan campuran di Sungai Tangkas dan Bangi. Jumlah pengundi berdaftar di DUN Bangi pada pilihan raya umum 2008 ialah seramai 35,898 orang dengan 64.5 peratus etnik Melayu, 21.2 peratus Cina dan 13.8 peratus India.

Peta Persempadanan Bahagian Pilihan Raya Kajang 1994

Peta Persempadanan Bahagian Pilihan Raya Kajang dan Bangi 2003

Rajah 1. Lokasi DUN Kajang dan Bangi

Impak persempadanan semula Bahagian Pilihan Raya

Persempadanan semula Bahagian Pilihan Raya 2003 bagi DUN Kajang dan Bangi telah meninggalkan kesan terhadap keputusan PRU 2004 yang memberi kelebihan kepada BN. Namun pada PRU 2008 keadaan adalah sebaliknya. Kesan ini boleh dilihat dari dua bentuk, iaitu pertambahan dan/atau pengurangan bilangan pemilih di kedua-dua DUN; dan keputusan pilihan raya itu sendiri iaitu, dari segi peluang dan kebolehan parti-parti yang bertanding untuk memenangi pilihan raya.

a) Perubahan bilangan pemilih

Perubahan bilangan pemilih merujuk kepada pertambahan dan pengurangan bilangan pemilih mengikut daerah mengundi. Sehingga 9 Februari 1995, bagi DUN Kajang ialah seramai 26,876 orang (Buku Statistik Kaum, Daftar Pilihan Raya Umum ke-10, 1995). Selepas berlakunya persempadanan semula Bahagian Pilihan Raya pada tahun 2003 didapati bilangan pemilih di DUN Kajang sehingga 2 Mac 2004 ialah seramai 26,984 orang (Buku Statistik Kaum, Daftar Pilihan Raya Umum ke-11, 2004). Berdasarkan maklumat tersebut didapati bilangan pemilih bagi DUN Kajang pada tahun 2004 telah meningkat seramai 108 orang meskipun beberapa daerah mengundi dalam DUN ini iaitu Reko, Sungai Tangkas, Bandar Baru Bangi Seksyen 1-6 (jumlah pemilihnya ialah seramai 20,059 orang) telah dipecahkan dan dimasukkan ke dalam kawasan DUN baru iaitu DUN Bangi. Sebagai gantinya lima daerah mengundi DUN Balakong, iaitu Sungai Chua 1-5 yang mempunyai bilangan pemilih seramai 9,919 orang telah dimasukkan ke dalam DUN Kajang (Buku Statistik Kaum, Daftar Pilihan Raya Umum ke-11, 2004). DUN Bangi pula telah menerima tiga lagi daerah mengundi dari DUN lain iaitu Sungai Ramal Luar (20,139 orang pemilih) dan Sungai Ramal Dalam (1,050 orang pemilih) dari DUN Balakong dan Bangi (2,913 orang pemilih) dari DUN Beranang. Hal ini menjadikan bilangan pemilih di DUN Bangi ialah seramai 28,317 orang.

b) Perubahan bilangan pemilih mengikut kaum

Jika dilihat dari segi kaum pula didapati di DUN Kajang sehingga 9 Februari 1995, bilangan pemilih Melayu ialah seramai 14,689 orang namun selepas kajian semula persempadanan baru dibuat, bilangan pemilih Melayu di DUN ini telah berkurangan sebanyak 2,841 orang, iaitu hanya terdapat 11,848 orang pemilih sahaja (sehingga 2 Mac 2004). Ini kerana daerah mengundi yang majoriti pemilihnya etnik Melayu iaitu Seksyen 1-6 Bandar Baru Bangi telah dikeluarkan dan dimasukkan ke dalam DUN Bangi. Bilangan pemilih etnik Cina pula didapati telah menunjukkan peningkatan yang amat ketara, iaitu. Pada 9 Februari 1995 hanya terdapat 8,613 orang pemilih etnik Cina di Kajang; pada 2 Mac 2004, bilangan pemilih etnik tersebut di DUN Kajang ialah 12,763 orang, peningkatan sebanyak 4,150 pemilih. Bilangan pemilih etnik India juga telah menurun daripada 3,574 pada 9 Februari 1995 kepada 2,209 orang pada 2 Mac 2004, penyusutan sebanyak 1,365 orang. Sebagai kesimpulannya, Persempadanan Bahagian Pilihan Raya 2003 telah menyebabkan berlakunya pengurangan bilangan etnik Melayu dan India di DUN Kajang sebaliknya berlaku peningkatan bilangan pemilih etnik Cina yang amat drastik. Pertambahan dan pengurangan ini seolah-olah sengaja dirancang demi melebarkan peluang kemenangan pihak parti yang memerintah dalam pilihan raya yang terdekat iaitu pada tahun 2004.

c) Kesan persempadanan terhadap keputusan pilihan raya

Persempadanan semula Bahagian Pilihan Raya 2003 memberi kesan terhadap keputusan pilihan raya 2004. Pada pilihan raya tahun tersebut didapati bahawa sokongan pengundi terhadap BN telah meningkat. Pada PRU 1999, jumlah pengundi yang telah mengundi BN di DUN Kajang hanya sebanyak 10,885 undi dan mengalami kekalahan. Manakala dalam PRU 2004, BN memenangi DUN Kajang dengan meraih sebanyak 11,380 undi iaitu meningkat sebanyak 495 undi. Parti pembangkang yang diwakili oleh PAS dan menang tipis dengan meraih sebanyak 10,922 undi pada PRU 1999 bagi DUN tersebut, menurun kepada 8,507 undi sahaja pada PRU 2004 dan tewas. Dalam PRU 2004 parti pembangkang yang diwakili

oleh PKR telah mengalami penyusutan undi yang besar, iaitu sebanyak 2,415 undi. Di DUN Bangi pula pada PRU 2004 telah menyaksikan BN menang besar iaitu dengan undi sebanyak 12,563 undi berbanding PAS yang hanya mendapat 8,855 undi sahaja. Majoriti kemenangan BN adalah sebanyak 3,708 undi. (Jadual 1 dan Jadual 2). Hal ini jelas menunjukkan bahawa selepas Persempadanan Bahagian Pilihan Raya di DUN Kajang dan DUN Bangi, BN telah menang besar. Dalam pilihan raya tersebut pengundi Melayu (mengikut majoriti etnik bagi kawasan Daerah Mengundi) di DUN Kajang telah memberikan undi mereka kepada BN walaupun calon bagi kedua-dua perti yang bertanding terdiri daripada etnik bukan Melayu. BN telah meraih 5,520 undi dan parti pembangkang yang hanya mendapat 3,758 undi. Hal ini jelas menunjukkan bahawa persempadanan semula kawasan Bahagian Pilihan Raya telah memberi kelebihan kepada parti pemerintah iaitu BN.

Jadual 1. Perbandingan keputusan Pilihan Raya Umum (PRU) 1995-2008 di DUN Kajang antara BN dengan Parti-Parti Pembangkang (PAS dan PKR)

Daerah mengundi dan etnik	BN				PAS (1999)/PKR (2004-2008)			
	1995	1999	2004	2008	1995	1999	2004	2008
Cheras Utara (campuran)	1,038	837	1,520	1,243	405	963	989	1,534
Sungai Sekamat (Melayu)	1,066	917	1,448	1,347	425	1,023	865	1,304
Saujana Impian (campuran)	-	-	256	397	-	-	219	446
Taman Mesra (campuran)	583	516	932	379	254	645	751	555
Sungai Kantan (Melayu)	820	544	1,364	858	433	933	934	632
Taman Kajang Baharu (Cina)	710	601	794	734	270	483	451	1,142
Kajang (Cina)	1,169	1,027	807	589	209	457	641	882
Reko (Cina&India)	1,685	1,617	-	-	388	813	-	-
Sungai Tengkas (Cina&India)	1,671	1,560	-	-	414	995	-	-
Kampung Baharu (Cina)	1,316	1,284	-	-	425	620	-	-
Seksyen 3,4&5 BBB (Melayu)	974	412	-	-	938	1,097	-	-
Seksyen 1&2 BBB (Melayu)	656	612	-	-	479	1,711	-	-
Seksyen 6 BBB (Melayu)	944	-	-	-	569	-	-	-
Sungai Chua 1 (Cina)	-	-	1,285	832	-	-	1,289	1,789
Sungai Chua 2 (Cina)	-	-	1,085	595	-	-	985	1,323
Sungai Chua 3 (Cina)	-	-	258	176	-	-	314	411
Sungai Chua 4 (Cina)	-	-	319	209	-	-	382	493
Sungai Chua 5 (Cina)	-	-	696	459	-	-	667	1,029
Taman Delima (campuran)	-	-	-	441	-	-	-	542
Kantan Permai (campuran)	-	-	-	577	-	-	-	695
Bandar Kajang (campuran)	-	-	-	291	-	-	-	397
Undi Pos	319	258	616	834	31	47	20	46
JUMLAH	12,976	10,885	11,380	9,952	5,271	10,922	8,507	13,220

Sumber: Diubahsuai daripada Buku Helaian Mata/Score Sheet Keputusan Pilihan Raya Umum 1995-2008 Negeri Selangor (Bernombor gelap adalah menang)

Bagi DUN Bangi pula didapati kemasukan daerah-daerah mengundi seperti Sungai Ramal Luar, Sungai Ramal Dalam (DUN Balakong) dan Bangi (DUN Beranang) telah memberikan kelebihan kepada BN (UMNO) untuk menguasai DUN ini. Hal ini demikian kerana ketiga-tiga kawasan tersebut ialah kawasan yang majoritinya ialah orang Melayu dan pada tahun PRU 1999 juga kawasan ini merupakan kubu kuat BN yang mana daerah mengundi Sungai Ramal Dalam dan Sungai Ramal Luar telah menyumbangkan undi kepada BN sebanyak 1,102 berbanding parti pembangkang iaitu DAP yang hanya mendapat 963 undi. Pada PRU 2004 iaitu selepas persempadanan semula Bahagian Pilihan Raya, dua daerah mengundi ini telah memberikan undi kepada BN sebanyak 1,676 undi berbanding calon PAS yang hanya mendapat 1,109 undi. Bagi daerah mengundi DUN Bangi pula yang menerima kemasukan daerah mengundi DUN Beranang pada PRU 1999 BN telah mendapat undi sebanyak 1,138 undi berbanding PAS yang hanya mendapat 652 undi sahaja. Dalam PRU 2004, selepas persempadanan

semula Bahagian Pilihan Raya 2003, daerah mengundi ini telah memberikan BN undi sebanyak 1,651 undi berbanding PAS yang hanya mendapat 676 undi sahaja (Jadual 2).

Kewujudan DUN Bangi ini dapat memberikan kuasa politik kepada orang Melayu di dalam Parlimen Serdang. Justeru itu, persempadanan semula Bahagian Pilihan Raya DUN Kajang telah memberi kelebihan kepada parti pemerintah iaitu BN pada PRU 2004 yang mempunyai kelebihan/kekuatan di kawasan campuran (DUN Kajang) dan menang (UMNO) di DUN Bangi yang mempunyai pengundi Melayu yang pada masa itu majoritinya cenderung untuk memberi sokongan kepada parti pemerintah. Hal ini sekaligus menguatkan lagi hakikat bahawa konsep *gerrymandering* telah diguna pakai dalam persempadanan semula Kawasan Pilihan Raya tersebut. Namun demikian, impak *gerrymandering* tersebut hanya bertahan untuk satu penggal pilihan raya sahaja iaitu PRU 2004. Ini kerana pada PRU 2008, BN tewas kepada PKR (di DUN Kajang) dan PAS (di DUN Bangi) hasil daripada ‘tsunami politik’ iaitu peralihan undi (swing vote) yang tinggi oleh pengundi bukan Melayu (Cina dan India) kepada PKR dan PAS. BN tewas di kesemua kawasan daerah mengundi majoriti kaum Cina serta kawasan campuran dengan majoriti yang besar.

Secara keseluruhannya, walaupun *gerrymandering* dikatakan mempunyai pengaruh yang kuat terhadap keputusan pilihan raya sesebuah daerah mengundi dan Bahagian Pilihan Raya, namun pola pengundian sebenar turut juga dipengaruhi oleh faktor semasa sama ada yang berkaitan dengan isu nasional, negeri atau isu-isu tempatan. Pada PRU 2004 dan seterusnya hinggalah ke PRU 2008 pola pengundian di DUN Kajang dan DUN Bangi tidak hanya dipengaruhi oleh *gerrymandering* tetapi turut juga dipengaruhi oleh isu nasional terutamanya keadaan ekonomi selain kepimpinan dalam BN dan sentimen nasional.

Jadual 2. Perbandingan keputusan Pilihan Raya Umum (PRU) 2004-2008 di DUN Bangi antara BN dengan Parti Pembangkang (PAS)

Daerah mengundi	BN		PAS	
	2004	2008	2004	2008
Sungai Tengkas (Cina&India)	3,007	-	1,331	-
Taman Jasmin (campuran)	-	406	-	735
Taman Kajang Utama (Cina)	-	411	-	724
Taman Bukit Mewah (Cina)	-	1,489	-	2,155
Reko (Cina&India)	1,899	-	724	-
Reko Utara (campuran)	-	301	-	500
Reko Selatan (Cina)	-	652	-	1,166
Sungai Ramal Luar (Melayu)	1,142	1,079	747	1055
Sungai Ramal Dalam (Melayu)	534	620	362	555
Seksyen 3,4&5 BBB (Melayu)	1,806	-	1,871	-
Seksyen 3 BBB (Melayu)	-	422	-	1,034
Seksyen 4 BBB (Melayu)	-	532	-	1,199
Seksyen 5 BBB (Melayu)	-	688	-	915
Seksyen 6 BBB (Melayu)	1,159	988	1,166	1,559
Seksyen 1&2 BBB (Melayu)	1,275	-	1,950	-
Seksyen 1 BBB (Melayu)	-	810	-	1,512
Seksyen 2 BBB (Melayu)	-	349	-	864
Bangi (campuran)	1,651	1,102	676	1,274
Taman Kajang (Cina)	-	621	-	1,334
Bandar Mahkota (campuran)	-	167	-	307
UKM (Melayu)	-	241	-	274
Undi Pos	90	131	28	39
JUMLAH	12,563	11,009	8,855	17,201

Sumber: Diubahsuai daripada Buku Helaian Mata/Score Sheet Keputusan Pilihan Raya Umum 2004-2008 Negeri Selangor. **(Bernombor gelap adalah menang)**

Di DUN Kajang dan Bangi, pola pengundian pada PRU 1995 memberi kelebihan kepada BN dengan berlakunya 'swing vote' untuk BN sebanyak 11.8 peratus berbanding PRU 1990 kerana adanya pengaruh yang kuat daripada faktor ekonomi negara yang memberansangkan terutamanya melalui dasar liberalisasi ekonomi yang diperkenalkan oleh Dato' Seri Dr. Mahathir Mohamad (kini Tun) serta keadaan ekonomi yang stabil. Kemudian pada PRU 1999, keadaan berlaku sebaliknya iaitu 'swing vote' berpihak kepada parti-parti pembangkang sebanyak 8.7 peratus yang berpunca daripada faktor sokongan dan simpati pengundi terutamanya pengundi Melayu terhadap Dato' Seri Anwar Ibrahim yang dipecat daripada UMNO dan Kabinet Kerajaan Malaysia. Seterusnya pada PRU 2004, selain faktor persempadanan semula, pengunduran Dr. Mahathir sebagai Perdana Menteri dan perlantikan Dato' Seri Abdullah Ahmad Badawi sebagai pengganti beliau memberi kelebihan kepada BN dengan berlakunya lonjakan undi kepada BN sebanyak 7.4 peratus. Perubahan ini sebenarnya bukan sahaja disebabkan oleh persempadanan semula kawasan mengundi tetap juga akibat adanya 'mandat besar, harapan besar' pengundi untuk melihat perubahan dalam governans dan gaya pemerintahan yang berlandaskan kepada ketelusan dan toleransi. Berikutnya pada PRU 2008, berlaku 'tsunami politik' sekali lagi yang menuntut perubahan kepada pemerintahan negara secara total (terutamanya oleh pengundi Cina dan India) dengan anjakan 'swing vote' kepada parti-parti pembangkang (kini Pakatan Rakyat) sebanyak 10.7 peratus yang menyaksikan BN hilang penguasaan majoriti 2/3 di Dewan Rakyat sebaliknya hanya menang dengan majoriti mudah seterusnya tewas di empat buah negeri iaitu Kedah, Pulau Pinang, Perak dan Selangor. Pengaruh *gerrymandering* semakin lemah akibat kemunculan politik baru yang merentasi sempadan etnik.

Kesimpulan

Sebagai kesimpulannya, persempadanan semula Bahagian Pilihan Raya 2003 bagi kawasan DUN Kajang dan DUN Bangi telah memberi kelebihan kepada BN selaku pemerintah di peringkat Kerajaan Negeri Selangor dan Kerajaan Persekutuan/Malaysia dalam PRU 2004 di mana BN telah berjaya merampas kerusi DUN Kajang yang dimenangi PAS dalam PRU 1999 sebelumnya serta memenangi kerusi DUN Bangi dengan majoriti yang besar. Ini boleh dikaitkan dengan konsep 'gerrymandering' iaitu Persempadanan Bahagian Pilihan Raya yang menguntungkan pemerintah. Namun demikian pada PRU 2008, impak persempadanan yang memberi kelebihan kepada BN pada PRU 2004 tersebut tidak lagi relevan kerana parti pembangkang telah berjaya menewaskan BN di kedua-dua DUN tersebut dengan majoriti yang lebih besar sekaligus memberi gambaran bahawa konsep *gerrymandering* hanya berkesan untuk sepenggal tempoh pilihan raya umum sahaja. Isu semasa dan sentimen pengundi yang berubah secara besar-besaran, misalnya yang dikaitkan dengan rasuah, kenaikan harga barangan asas dan pencemuran terhadap agama Islam tidak dapat menghalang perubahan sekalipun dengan meniupkan sentimen perkauman, sebagaimana yang sering dilakukan oleh UMNO dan menyemarakkan program pembangunan seperti yang sering dilakukan oleh BN. Pola pengundian di kedua-dua kawasan tersebut seolah-olah cenderung untuk dipengaruhi oleh isu nasional dan kepemimpinan. Pola pengundian kelihatan terus 'berombak' seperti yang dibuktikan dalam PRU 1995-2008, iaitu pada suatu waktu berlaku perubahan dengan peningkatan pengaruh BN dan pada waktu yang lain pula berpihak kepada Pakatan Pembangkang. Pengaruh *gerrymandering* sedemikian akan terus mencorak kedinamikan politik setempat, bukan hanya di negeri Selangor tetapi juga di negeri lain. Namun, seperti yang terbukti di DUN Kajang dan DUN Bangi, situasi berkenaan tidak berterusan. Bahagian Pilihan Raya Berubah, begitu juga corak politik kepartian dan kematangan pengundinya.

Rujukan

- Amer Saifude Ghazali (2009) *Geografi pilihan raya Malaysia*. Penerbit Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Glassner MI (1993) *Political geography*. John Wiley & Sons, Inc., Connecticut, USA.

- Grofman B (1990) *Political gerrymandering and the courts*. Agathon Press, New York.
- Ismail Kassim (1979) *Race, politics and moderation: A study of the Malaysian electoral*. Times Books, Kuala Lumpur.
- Johnston RJ (1972) Spatial elements in voting patterns at the 1968 Christchurch City Council Election, *Political Science* 24 (1), 49-61.
- Lim Hong Hai (2003) The delineation of Peninsular Electoral Constituencies: Amplifying Malay and UMNO power. In: Francis Loh Kok Wah, Johan Saravanamuttu (eds) *New politics in Malaysia*. Institute of Southeast ASIAN Studies, Singapore.
- Milne RS, Diane K Mauzi (1982) *Politik dan kerajaan di Malaysia*. Leeds Publications, Petaling Jaya.
- Ong Kian Ming (2005) Electoral delimitation: A case study of Kedah. In: Mavis Puthucheary, Norani Othman (eds) *Election and demaocracy in Malaysia*. Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi.
- Perlembagaan Persekutuan (1997) MDC Publisher Sdn. Bhd., Kuala Lumpur.
- Rosmadi Fauzi, Aziz Shafie, Amer Saifude Ghazali, Zulkanain Abdul Rahman, Mohammad Redzuan Othman (2011) Elemen ruangan dalam politik Malaysia menjelang Pilihan Raya Umum 13. Seminar Politik Malaysia. 12 Januari. UiTM Shah Alam.
- Salleh Buang (1997) (ed) Tun Mohd Salleh Abas. *Prinsip perlembagaan dan pemerintahan di Malaysia*. Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur.
- Sothi Rachagan (1993) *Law and the electoral process in Malaysia*. Universiti Malay Press, Kuala Lumpur.
- Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia (1994) Laporan Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia mengenai ulangkaji dan persempadanan semula bahagian-bahagian Pilihan Raya Parlimen dan Negeri bagi Negeri-negeri Tanah Melayu Jilid 1-syor 1994. Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia, Kuala Lumpur.
- Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia (1995) Laporan statistik kaum: Daftar pemilih Pilihan Raya Umum ke 10. Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia, Kuala Lumpur.
- Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia (2003) Laporan Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia mengenai ulangkaji dan persempadanan semula bahagian-bahagian Pilihan Raya Parlimen dan Negeri bagi Negeri-negeri Tanah Melayu Jilid 1-syor 2003. Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia, Kuala Lumpur.
- Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia (2004) Laporan statistik kaum: Daftar pemilih Pilihan Raya Umum ke 11. Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia, Kuala Lumpur.
- Toh Kin Won (2003) Machang Bubuk: Change in voting patterns, 1995-1999. In: Francis Loh Kok Wah, Johan Saravanamuttu (eds) *New politics in Malaysia*. Institute of Southeast ASIAN Studies, Singapore.
- Wan Junaidi Tuanku Jaafar (2010) *Evolusi parlimen dan evolusi speaker parlimen Malaysia*. Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur.